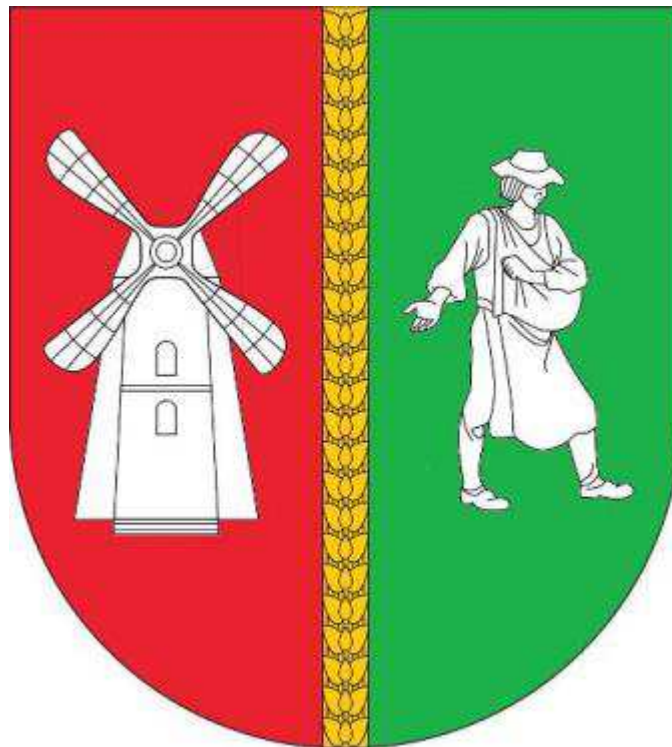

Załącznik
do Uchwały Nr XXXII /.../13
Rady Gminy Sicienko
z dnia 30 grudnia 2013 roku

GMINNYPROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH NA TERENIE GMINY SICIENKO NA ROK 2014

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. Cele programu	6
2. Diagnoza stanu problemów alkoholowych	8
3. Zasoby służące prowadzeniu działalności profilaktycznej	28
3.1. Placówki i instytucje funkcjonujące na terenie Gminy Sicienko	29
3.2. Zasoby kadrowe	29
4. Zadania i kierunki działań na 2014 rok	30
5. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku	34
6. Harmonogram realizacji i finansowanie Programu	35

WPROWADZENIE

Spośród licznych problemów społecznych, jakie występują w naszym kraju, problemy związane z alkoholem mają szczególne znaczenie. Wynika to przede wszystkim z rozmiarów szkód alkoholowych oraz kosztów społecznych i ekonomicznych, jakie z tego tytułu ponosi budżet państwa. Konsumpcja alkoholu ma istotny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno jednostek, jak i rodzin, a jej konsekwencje dotyczą nie tylko osób pijących szkodliwie, ale wpływają na całą populację. Nadużywanie alkoholu powoduje wiele szkód społecznych, tj. zakłócenia porządku publicznego, przestępczość, wypadki samochodowe, przemoc w rodzinie, ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm. Z tego powodu działania w zakresie zapobiegania problemom alkoholowym i ich rozwiązywania powinny być przedmiotem szczególnej troski ze strony administracji rządowej jak i samorządowej.

Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz wynikami polskich badań społecznych, liczbę osób uzależnionych w Polsce można oszacować na ok. 700 – 900 tys., zaś osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie na ok. 2,5 – 4 mln.

Na mocy art. 21 ust 1 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi leczenie osób uzależnionych od alkoholu odbywa się w zakładach lecznictwa odwykowego i jest bezpłatne.

Podstawową metodą leczenia osoby uzależnionej od alkoholu jest psychoterapia grupowa i indywidualna. Zalecane jest, aby – poza uczestnictwem w profesjonalnej terapii uzależnienia – pacjenci uzależnieni uczestniczyli w ruchu samopomocowym, zwłaszcza w mitingach Anonimowych Alkoholików (AA) oraz zajęciach organizowanych przez ruchy abstynenckie. Leczenie medyczne ma wymiar wspomagający psychoterapię i nakierowane jest na usuwanie powikłań spowodowanych szkodliwym używaniem alkoholu (w tym leczenie alkoholowych zespołów abstynencyjnych), farmakologiczne wsparcie oddziaływań psychoterapeutycznych oraz leczenie współwystępujących zaburzeń.

Problem uzależnienia od alkoholu – mimo podejmowanych od wielu lat działań mających na celu zwiększenie świadomości na temat konsekwencji jego nadużywania oraz dostępności do świadczeń terapeutycznych związanych z leczeniem uzależnień – stale utrzymuje tendencję wzrostową. Problem ten jest znaczący zarówno w skali lokalnej, regionalnej, jak również całego kraju. Uzależnienie od alkoholu jest postępującą i śmiertelną chorobą. Niezależnie od skali, a także jakości podejmowanych działań, problem alkoholowy był, jest i będzie przyczyną wielu negatywnych zjawisk zachodzących w różnych obszarach

życia społecznego, ekonomicznego, ale przede wszystkim będzie zawsze wielką tragedią zarówno każdej osoby uzależnionej, jak i jej współzależnionej rodziny. Piętno, jakie problem ten wywiera na dzieciach i ich dalszym życiu, jest bardzo silne.

Kluczową rolę w polskim systemie rozwiązywania problemów alkoholowych odgrywają samorządy gmin, które na mocy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi są odpowiedzialne za rozwiązywanie problemów alkoholowych w społecznościach lokalnych. Zadaniem gminy jest podejmowanie takich przedsięwzięć, które będą przestrzegać przed zgubnymi skutkami nadużywania alkoholu oraz przyczynią się do ich minimalizacji.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych reguluje prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych na terenie Gminy Sicienko. Celem programu jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom nadużywania alkoholu, zmniejszenie ich rozmiaru i bieżące rozwiązywanie problemów alkoholowych, w szczególności poprzez ograniczenie szkód społecznych i ekonomicznych, związanych z nadużywaniem alkoholu, ochronę rodzin dotkniętych problemem alkoholowym przed marginalizacją, tworzenie bazy materialnej, organizacyjnej i merytorycznej dla realizacji programu oraz promowanie postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Program zapewnia ciągłość już podjętych działań i inicjatyw na rzecz profilaktyki, daje gwarancję spójnych i skoordynowanych działań na szczeblu gminy, które są elementem polityki realizowanej na poziomie ogólnokrajowym. Jest zbudowany w oparciu o zadania wynikające z zapisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz dotychczasowe doświadczenia w realizacji programów w latach poprzednich. Program skierowany jest do mieszkańców gminy Sicienko, którzy w życiu prywatnym lub zawodowym spotykają się z problemem nadużywania alkoholu oraz jego konsekwencjami, a także do wszystkich zainteresowanych tą problematyką.

Program uchwalany jest corocznie przez Radę Gminy. Źródłem finansowania programu są opłaty za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Opłaty te stanowią dochód gminy, który w całości musi być przeznaczony na realizację programu i nie może być przeznaczony na inne cele – gwarantuje to ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.).

Doświadczenia zdobywane podczas realizacji tych zadań pozwalają na coraz pełniejsze obejmowanie zasięgiem działań tych środowisk, które są najbardziej podatne na występowanie zagrożeń i problemów dotyczących patologii społecznych.

Realizatorem programu jest Urząd Gminy w Sicienku.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2014 (zwany dalej Programem) został opracowany w oparciu o ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz:

- ✓ Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2011-2015,
- ✓ Rekomendacje Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na rok 2014,
- ✓ sprawozdania z przeprowadzonych warsztatów dla uczniów klas VI pt. ***”Jestem cool - nie piję, nie palę, nie biorę”***,
- ✓ sprawozdania z działań ***„Szkoły Rodzica”*** w Zespole Szkół w Sicienku,
- ✓ sprawozdania z warsztatów profilaktycznych dla uczniów i rodziców uczniów klas VI dot. zjawiska cyberprzemocy,
- ✓ raport z realizacji programu profilaktycznego NOE II, który przeprowadzony był w roku 2012 wśród uczniów klas gimnazjalnych Zespołu Szkół w Sicienku i Wojnowie,
- ✓ diagnozę lokalnych zagrożeń społecznych sporządzoną dla Gminy Sicienka w roku 2013,
- ✓ sprawozdania z przeprowadzonych warsztatów dla dzieci i rodziców klas 2,3,4,5,6 pt. ***„Zapobieganie agresji i przemocy rówieśniczej”***,
- ✓ sprawozdania z warsztatów zrealizowanych w roku 2012 w klasach gimnazjalnych Zespołu Szkół w Sicienku oraz Zespołu Szkół w Wojnowie w zakresie problematyki związanej ze spożywaniem napojów alkoholowych przez młodzież w wieku 14-16 lat,
- ✓ raport z badań ankietowych pod nazwą ***„Narkotyki, dopalacze i przemoc”***, które przeprowadzone zostały w roku 2012 we wszystkich szkołach na terenie gminy wśród uczniów klas VI szkoły podstawowej oraz uczniów klas gimnazjalnych,
- ✓ raport z badań ankietowych pn. ***„Młodzież gimnazjalna a używanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w Gminie Sicienka”*** sporządzony przez Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii w Bydgoszczy w roku 2013,
- ✓ wnioski ze spotkań roboczych przedstawicieli Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu

Kuratorskiej Służby ds. Dorosłych Sądu Rejonowego w Nakle, Członków Zespołu Interdyscyplinarnego, terapeutów.

Główne zadania i obszary działalności gmin które wymienia ustawa o wychowaniu w trzeźwości... - to:

- 1) zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- 2) udzielanie rodzinom pomocy psychospołecznej i prawnej,
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży,
- 4) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- 5) kontrola przestrzegania zasad obrotu napojami alkoholowymi,
- 6) podejmowanie interwencji w związku z naruszaniem przepisów określonych w ustawie oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

1. CELE PROGRAMU

Nadrzędnym celem Programu jest tworzenie spójnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych zmierzających do:

- a) zmniejszania rozmiarów problemów, które aktualnie występują na terenie gminy,
- b) zwiększenia zasobów instytucjonalnych, kadrowych niezbędnych do radzenia sobie z istniejącymi już problemami,
- c) zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych,
- d) podnoszenia świadomości w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji używania alkoholu wśród dzieci i młodzieży oraz dorosłych mieszkańców gminy Sicienko,
- e) opóźnienia wieku inicjacji alkoholowej wśród młodzieży,
- f) minimalizowania skutków zjawisk towarzyszących nadużywaniu alkoholu, tj. współuzależnienia, przemocy domowej.

Realizacja powyższych działań będzie odbywała się poprzez:

- udzielanie dalszej pomocy osobom uzależnionym od alkoholu i ich rodzinom,

- udzielenie pomocy prawnej ofiarom przemocy domowej ,
- udzielanie pomocy psychologicznej osobom będącym w kryzysie poprzez zatrudnienie psychologa w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku,
- objęcie jak największej grupy uczniów szkół podstawowych uczestnictwem w zajęciach socjoterapeutycznych w szkołach lub świetlicach wiejskich,
- objęcie pomocą profilaktyczną uczniów klas gimnazjalnych poprzez utworzenie młodzieżowych grup socjoterapeutycznych,
- realizację profesjonalnych programów profilaktycznych kierowanych do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z terenu gminy Sicienka obejmujących kształtowanie kompetencji osobowościowych młodych ludzi, kształtujących ich poczucie własnej wartości, zdolności w obszarze zachowań asertywnych, co pozwoli uniknąć wpływu rówieśników w zakresie inicjacji alkoholowej (objęcie programami co raz młodszych grup wiekowych),
- finansowanie zajęć sportowych wśród dzieci i młodzieży oraz wybranych zajęć rozwijających zainteresowania i uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu, które zapewnią będą profilaktyczne oddziaływanie na uczestników, stwarzać poczucie bezpieczeństwa i akceptacji oraz wykorzystywać indywidualne umiejętności i zdolności uczestników,
- podnoszenie wiedzy rodziców na temat zagrożeń zdrowotnych związanych ze spożywaniem przez dzieci i młodzież napojów alkoholowych,
- kontynuowanie pracy tzw. „Szkoły Rodzica”, której celem będzie rozwiązywanie trudności wynikających z wychowywania dzieci, obalanie mitów wychowawczych, poznawanie konkretnych sposobów radzenia sobie z dzieckiem/dziećmi,
- prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych o zasięgu lokalnym, mających na celu pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania alkoholu,
- prowadzenie kampanii informacyjno – edukacyjnych o zasięgu lokalnym, mających na celu pogłębianie wiedzy społeczeństwa na temat podejmowanych działań przez władze lokalne w zakresie przeciwdziałania i zapobiegania uzależnieniom,
- podnoszenie wiedzy sprzedawców napojów alkoholowych w zakresie przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- kontrolę placówek handlowych w zakresie przestrzegania ustawy,
- podnoszenie kwalifikacji osób realizujących zadania w zakresie profilaktyki uzależnień m.in. poprzez organizowanie i udział w seminariach, warsztatach i innych formach

- szkoleń dla nauczycieli, pedagogów szkolnych, pracowników socjalnych, członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, służby zdrowia,
- sporządzenie raportu ewaluacyjnego z realizacji działań profilaktycznych wynikających z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
  - inne działania wynikające z zapotrzebowania społecznego.

2. DIAGNOZA STANU PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Dzięki badaniom przeprowadzonym przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie można oszacować skalę zjawiska związanego z nadużywaniem alkoholu dla wybranej populacji, np. gminy. Dane szacunkowe dla kraju i gminy Sicienka przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych¹:

		W Polsce 38,5mln osób	W gminie Sicienka 9469.osób ²
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 770 tys.	ok 190 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 380 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 380 osób
Osoby pijące szkodliwie	5 - 7% populacji	1,9 - 2,7 mln	ok. 470 - 660 os.
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	Razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	około 506 osób: dorosłych i dzieci

W naszej gminie żyje około 190 osób uzależnionych od alkoholu i około 470 – 660 osób pijących szkodliwie i ryzykownie. Wokół nich żyją dorośli członkowie rodzin (małżonkowie, rodzeństwo, rodzice, dziadkowie), czyli dalsze 380 mieszkańców oraz dzieci – kolejne 380 osób. Toksyczne zachowania nadużywających alkoholu, wywołują u najbliższych zaburzenia występujące z różnym nasileniem, nazywane współuzależnieniem.

¹ Źródło: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;

² Stan na dzień 6.11.2013r., wg danych Referatu Spraw Administracyjnych i Obywatelskich Urzędu Gminy w Sicienku;

Rysunek 1. Szkody wynikające z nadużywania alkoholu

Fizyczne:

- ✓ nudności i wymioty po wypiciu,
- ✓ złe samopoczucie spowodowane piciem,
- ✓ złe odżywianie wynikające z picia,
- ✓ zaburzenia wagi ciała,
- ✓ wypadki i urazy w stanie nietrzeźwym,
- ✓ inne zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego.

W relacjach z ludźmi:

- ✓ zmartwienia bliskich osób związane z piciem,
- ✓ obraźliwe stwierdzenia kierowane pod wpływem alkoholu,
- ✓ pogorszenie lub zerwanie więzi z partnerem,
- ✓ mała satysfakcja z życia społecznego i towarzyskiego.

**SZKODY WYNIKAJĄCE
Z NADUŻYWANIA ALKOHOLU**

Osobiste:

- ✓ kłopoty ze snem, koszmary nocne,
- ✓ poczucie winy,
- ✓ ujawnianie się złych cech osobowości po wypiciu,
- ✓ popadanie w kłopoty z powodu picia,
- ✓ kłopoty finansowe,
- ✓ zaniedbania w fizycznym wyglądzie.

Społeczne:

- ✓ opuszczanie dni w pracy,
- ✓ pogorszenie wyników efektywności pracy,
- ✓ zaniedbania związane z rolą rodzica wynikające z picia,
- ✓ prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwym,
- ✓ kłopoty z prawem,
- ✓ kłopoty w pracy (nagana lub jej utrata).

W 2013 roku, na zlecenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku przeprowadzono wykonanie diagnozy lokalnych zagrożeń Społecznych występujących na terenie Gminy Sicienko.

Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie skali lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców oraz uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych. W badaniu dorosłych osób uwzględnione zostały takie obszary, jak bezrobocie i wykluczenie społeczne, spożywanie alkoholu i zagrożenia z tym związane, używanie narkotyków, przemoc domowa, hazard. W badaniu młodych mieszkańców uwzględnione zostały takie obszary, jak spożywanie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków oraz dopalaczy, przemoc rówieśnicza oraz domowa, hazard oraz zachowania

seksualne. Badaniem zostali objęci ponadto pracownicy punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz wyrobów tytoniowych.

Badanie dorosłych mieszkańców oraz pracowników punktów sprzedaży zrealizowane zostało przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza ankiety rozdawanego i odbieranego przez ankieterów w miejscach publicznych.

Dzieci objęte są ustawowym obowiązkiem nauki szkolnej, dlatego też badania zostały przeprowadzone w czasie zajęć. Wybór metody ilościowej sprawił, że najbardziej dogodną metodą była ankieta w formie aplikacji internetowej. Uczniowie wypełniali samodzielnie ankiety przed komputerami. Badanie przeprowadzone zostało zgodnie z zasadami etyki, zaś uczestnicy poinformowani zostali o zachowaniu anonimowości badania. Za każdym razem uzyskiwano zgodę dyrektorów szkół na przeprowadzenie badań w ich placówkach. Próba z populacji uczniów szkół w gminie Sicienko obejmuje **113** uczniów klas szóstych szkół podstawowych oraz **210** uczniów szkół gimnazjalnych. W badaniu wzięli udział uczniowie Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół w Sicienku, Szkoły Podstawowej w Zespole Szkół w Wojnowie, Szkoły Podstawowej w Trzemiętowie, Szkoły Podstawowej w Samsiecznie, Szkoły Podstawowej w Strzelewie, Szkoły Podstawowej w Kruszynie, Gimnazjum w Zespole Szkół w Sicienku oraz Gimnazjum w Zespole Szkół w Wojnowie.

Tabela 2. Ocena ważności problemów społecznych w gminie Sicienko.

Problemy społeczne	Bardzo poważny	Poważny	Umiarkowany	Znikomy	Nie występuje
Bezrobocie	35,4%	34,7%	27,8%	1,4%	0,7%
Zubożenie społeczeństwa	18,2%	40,2%	34,8%	3,8%	3%
Alkoholizm	15,1%	41,7%	37,4%	5%	0,7%
Problemy mieszkaniowe	11,3%	24,2%	41,9%	16,9%	5,6%
Zanieczyszczenie środowiska	9,9%	29%	35,1%	21,4%	4,6%
Kryzys norm moralnych	9,1%	19%	33,9%	30,6%	7,4%
Kryzys rodzinny	7,8%	24,2%	46,9%	19,5%	1,6%
Narkomania	3,2%	15,9%	29,4%	35,7%	15,9%
Wzrost przestępczości	3,1%	15%	45,7%	29,9%	6,3%
HIV/AIDS	-	2,9%	11,5%	38,5%	47,1%

Wśród najpoważniejszych problemów społecznych w gminie Sicienko, zdaniem respondentów, na pierwszym miejscu znajduje się bezrobocie, 35,4% badanych mieszkańców uważa, że brak pracy stanowi **bardzo poważny problem, zaś 34,7%** ankietowanych określa go jako poważny problem społeczny. Na kolejnym miejscu znajduje się ubożenie społeczne oraz alkoholizm. Mniej poważnymi problemami społecznymi są, w ocenie respondentów, problemy mieszkaniowe, zanieczyszczenie środowiska, kryzys norm moralnych i **kryzys rodziny**. Umiarkowany jest w ocenie badanych problem narkomanii, wzrost przestępczości oraz HIV/AIDS. Wysoka pozycja zjawiska alkoholizmu jednoznacznie wskazuje priorytetowy kierunek działań, jakie powinien podejmować samorząd w ramach profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.

Bezrobocie często jest skutkiem problemów alkoholowych, ale niejednokrotnie również ich przyczyną. Warto więc przewidywać potencjalne problemy z alkoholem przez pryzmat skali bezrobocia w gminie. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Bydgoszczy w gminie jest 442 bezrobotnych, w tym 251 kobiet. Skalę zjawiska, m.in. wg wieku, wykształcenia przedstawia tabela 3.

Bezrobocie jest zjawiskiem trudnym do zmierzenia. Statystyki najczęściej odnoszą się do skali bezrobocia rejestrowanego (jawnego), ujmując w ten sposób tylko część osób pozostających bez pracy. Bezrobocie przyczynia się do występowania wielu negatywnych zjawisk społecznych w życiu osób nieposiadających stałej pracy. Poważnym skutkiem bezrobocia jest ubożenie rodziny, które często prowadzi do narastania konfliktów i napięć między członkami rodziny oraz przyczynia się do powstawania patologii społecznych. Brak perspektyw zatrudnienia, szczególnie w przypadku bezrobotnych długoterminowych, powoduje degradację pozycji społecznej tych osób. Budzi obawy o własny los i możliwości przetrwania całej rodziny, a także odbija się negatywnie na samopoczuciu i stanie zdrowia bezrobotnego. Długotrwałe bezrobocie często prowadzi do ubóstwa i marginalizacji społecznej.

Tabela 3. Bezrobotni wg wieku stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy³

Bezrobotni wg wieku, wykształcenia, stażu pracy i czasu pozostawania bez pracy stan na 30 września 2013r. SICIENKO

Opis	Liczba bezrobotnych ogółem	Z tego wg czasu pozost. bez pracy w m-cach						Liczba bezrobotnych kobiet	Z tego wg czasu pozost. bez pracy w m-cach					
		do 1	1 do 3	3 do 6	6 do 12	12 do 24	pow 24		do 1	1 do 3	3 do 6	6 do 12	12 do 24	pow 24
wiek														
18 do 24	100	19	23	15	19	18	6	60	12	13	10	10	11	4
25 do 34	138	17	19	33	28	16	25	88	10	10	22	15	10	21
35 do 44	89	11	22	11	21	14	10	55	9	15	7	11	8	5
45 do 54	65	7	7	9	14	14	14	37	3	4	5	6	10	9
55 do 59	37	4	3	5	7	8	10	11	2	2	0	2	2	3
60 i pow.	13	1	2	2	3	1	4	0	0	0	0	0	0	0
	442	59	76	75	92	71	69	251	36	44	44	44	41	42
wykształ.														
wyższe	41	6	11	8	10	2	4	33	3	11	8	6	2	3
policealne i średnie zawodowe	77	16	17	14	13	9	8	54	12	11	10	8	6	7
średnie ogólnokształcące	36	10	3	12	4	4	3	24	7	2	10	2	3	0
zasadnicze zawodowe	142	15	27	16	30	26	28	72	10	12	6	14	11	19
gimnazjalne i poniżej	146	12	18	25	35	30	26	68	4	8	10	14	19	13
	442	59	76	75	92	71	69	251	36	44	44	44	41	42
staż pracy														
do 1 roku	64	8	11	9	20	9	7	37	3	8	4	12	5	5
1 do 5	102	7	17	21	25	15	17	66	5	9	16	15	9	12
5 do 10	55	8	11	8	11	7	10	35	7	5	6	4	5	8
10 do 20	73	10	14	13	13	16	7	36	6	10	8	4	5	3
20 do 30	40	5	7	3	5	7	13	21	3	4	1	2	5	6
30 i pow.	34	3	4	12	7	3	5	8	2	1	2	1	0	2
bez stażu	74	18	12	9	11	14	10	48	10	7	7	6	12	6
	442	59	76	75	92	71	69	251	36	44	44	44	41	42

Liczba bezrobotnych:

ogółem 442

kobiety 251

Liczba osób uprawnionych do zasiłku:

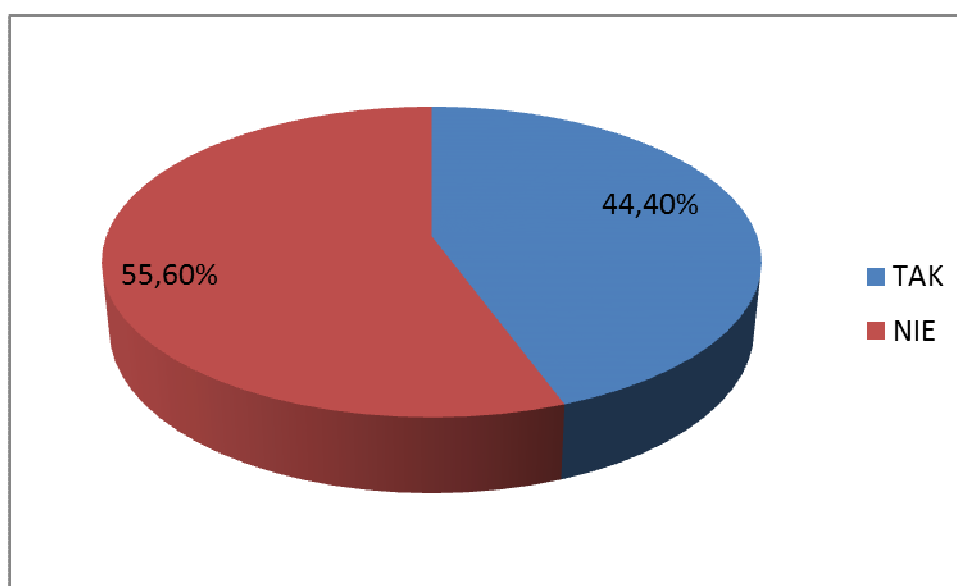
ogółem 75

kobiety 48

³ Dane na dzień 30 września 2013 roku; źródło Powiatowy Urząd Pracy w Bydgoszczy;

Dorosłym mieszkańcom gminy Sicienka zadano pytanie, czy kiedykolwiek byli bezrobotni. Twierdząco odpowiedziało 44,4% badanych. Wystąpiły nieznaczne różnice w odpowiedziach badanych mieszkańców. Bezrobocia doświadczyło 41,3% respondentek oraz 47,9% respondentów. Odsetek badanych mieszkańców gminy Sicienka, którzy pozostawali w przeszłości bez pracy lub obecnie doświadczają bezrobocia, jest zbliżony do wyników badań ogólnopolskich. Badanie CBOS z 2011 roku na temat bezrobocia pokazało, że 41% respondentów doświadczyło w przeszłości lub obecnie doświadczą bezrobocia.

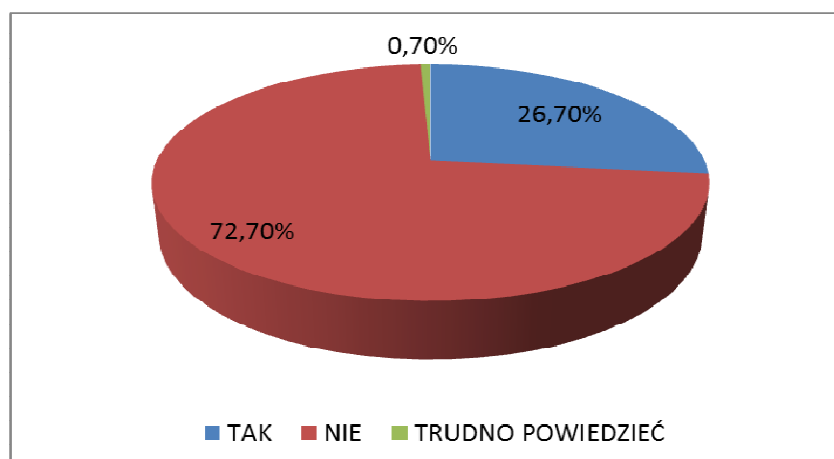
Wykres 1. Czy był/a Pan/Pani kiedykolwiek bezrobotny/a?

Powyższe pytanie dotyczyło subiektywnych odczuć respondentów i nie precyzowało ram czasowych, dlatego warto uzyskany wynik zestawzić z danymi dotyczącymi bezrobocia rejestrowanego. Według danych Statystycznego Vademecum Samorządowca GUS, w 2011 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Sicienka wyniósł 6,2% i był nieznacznie niższy od wyniku dla całego powiatu bydgoskiego (6,8%). W 2012 roku (stan na 30 września) zarejestrowanych było w Powiatowym Urzędzie Pracy 416 bezrobotnych, w tym 245 kobiet.

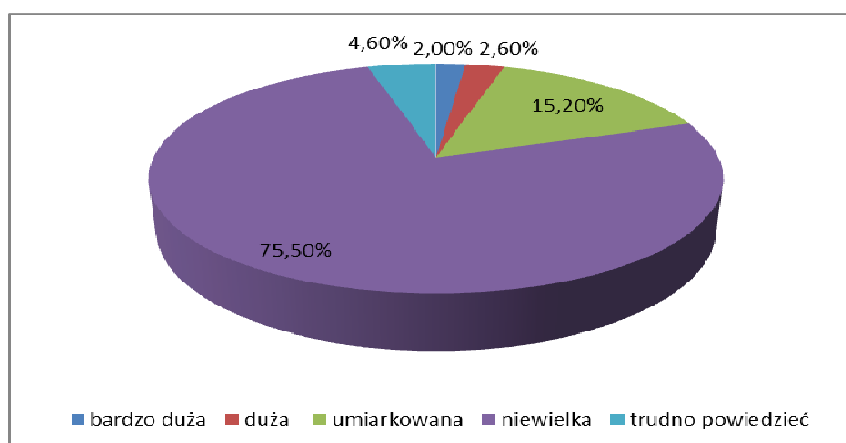
Niższy odsetek badanych (26,7%) deklarował, że w ich gospodarstwie domowym znajduje się osoba bezrobotna.

Wykres 2. Czy w Pana/Pani gospodarstwie domowym jest obecnie osoba bezrobotna?

Wysoki odsetek osób, które nie posiadały w przeszłości lub nie posiadają obecnie pracy oraz stosunkowo wysoki odsetek osób deklarujących, że w ich gospodarstwie domowym znajdują się osoby bezrobotne, znajduje potwierdzenie w odpowiedziach respondentów na pytanie o szansę znalezienia pracy w gminie Sicienko. Większość ankietowanych (75,5%) ocenia szansę znalezienia pracy jako niewielką, 15,2% ankietowanych ocenia szansę znalezienia pracy jako umiarkowaną, a 4,6% badanych sądzi, że jest ona bardzo duża lub duża. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na to pytanie.

Wykres 3. Szansa znalezienia pracy przez osobę bezrobotną w miejscowości

Nie wystąpiły znaczne różnice w odpowiedziach na to pytanie badanych kobiet i mężczyzn: 76,5% badanych kobiet oraz 74,3% badanych mężczyzn określa ją jako niewielką, 14,8% badanych kobiet oraz 15,7% badanych mężczyzn określa ją jako umiarkowaną, 6,2% badanych kobiet oraz 2,8% badanych mężczyzn jest przekonanych, że jest ona bardzo duża lub duża.

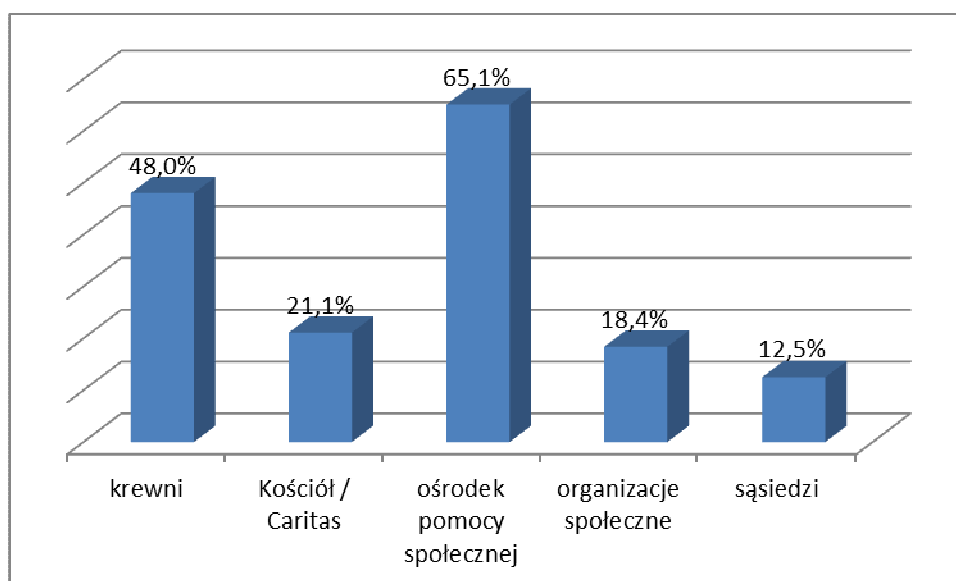
Trudności na rynku pracy przekładają się na zamożność rodzin. W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wybranie określenia, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w ich gospodarstwach domowych. Ponad jedna trzecia badanych mieszkańców gminy Sicienka jest na tyle zamożna, by móc zaspokoić swoje potrzeby, natomiast zarobki nie pozwalają na oszczędzanie. Ponad jedna trzecia badanych żyje oszczędnie, kupując najtańsze produkty. Jedna piąta badanych może nadwyżki pieniędzy odkładać na przyszłość, zaś blisko co dziesiąty badany mieszkaniec gminy Sicienka nie jest w stanie zaspokoić swoich bieżących potrzeb.

Tabela 4. Proszę zaznaczyć określenie, które najlepiej charakteryzuje sposób zarządzania dochodem w Pana/Pani gospodarstwie domowym.

Starcza na wszystko i pozwala na oszczędzanie	20,7%
Starcza na wszystko, ale nie pozwala na oszczędzanie	35,3%
Żyjemy oszczędnie (kupując najtańsze produkty) i dzięki temu starcza na wszystko	34,7%
Pieniądzy nie starcza na zaspokajanie bieżących potrzeb	9,3%

Osoby, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, według badanych mieszkańców gminy Sicienka, najczęściej mogą liczyć na pomoc Ośrodka Pomocy Społecznej oraz swoich krewnych. 21,1% respondentów jest przekonanych, że pomoc można uzyskać w Kościele/Caritas. Nieco mniej niż jedna piąta badanych wskazuje na organizacje społeczne, a 12,5% badanych wskazuje na sąsiadów.

Wykres 4. Do kogo mogą zwrócić się o pomoc osoby w trudnej sytuacji życiowej?

Nieco mniej niż jedna czwarta badanych mieszkańców gminy Sicienko (21,7%) posiada wiedzę na temat działań prowadzonych przez władze lokalne, których celem jest wspieranie osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym. Twierdząco na to pytanie odpowiedziało 21% respondentek oraz 22,6% respondentów. Wśród najczęściej wymienianych przez respondentów działań podejmowanych przez władze lokalne znalazła się działalność Ośrodka Pomocy Społecznej oraz pomoc Kościoła, Punkt Konsultacyjny, szkolenia aktywizujące i kursy, paczki żywnościowe oraz roboty publiczne.

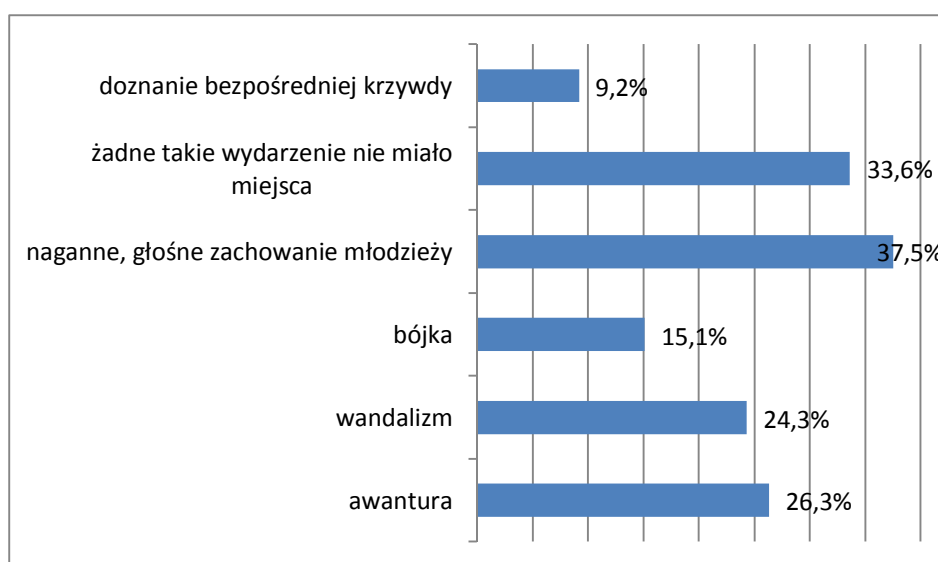
W gminie Sicienko problem alkoholizmu pojawia się na trzecim miejscu ważnych problemów społecznych. Zjawisko to jest jednak dość powszechne w całej Polsce.

Tabela 5. Rodzaje alkoholu spożywanego przez dorosłych mieszkańców gminy Sicienko w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania.

	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
PIWO			
Nigdy	38,2%	39,5%	36,5%
1-2 razy	15,8%	18,5%	12,7%
3-5 razy	15,8%	17,3%	14,1%
6-9 razy	11,2%	9,9%	12,7%
10-19 razy	7,9%	6,2%	9,9%
20-39 razy	3,9%	3,7%	4,2%
40 i więcej razy	7,2%	4,9%	9,9%
WINO			
Nigdy	40%	35,9%	45%
1-2 razy	19,1%	25,9%	11,3%
3-5 razy	17,8%	17,3%	18,3%
6-9 razy	8,6%	4,9%	9,9%
10-19 razy	11,2%	12,3%	12,7%
20-39 razy	2%	1,2%	2,8%
40 i więcej razy	1,3%	2,5%	-
NAPOJE WYSOKOPROCENTOWE (DRINKI, WÓDKA, WHISKY)			
Nigdy	42,8%	46,9%	38%
1-2 razy	21,7%	21%	22,5%
3-5 razy	11,8%	7,4%	16,9%
6-9 razy	10,5%	12,3%	8,5%
10-19 razy	7,9%	6,2%	9,9%
20-39 razy	3,3%	3,7%	2,8%
40 i więcej razy	2%	2,5%	1,4%

Zjawisko nadmiernego spożywania alkoholu może być powiązane z agresywnym zachowaniem i pojawiać się w życiu publicznym w postaci bójek, awantur, pobic czy wulgaryzmów. Zapytaliśmy respondentów, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy od badania doświadczyli lub byli świadkami któregoś z tych nieprzyjemnych przeżyć. Jedna trzecia badanych nie była świadkami ani uczestnikami takich wydarzeń. Natomiast ponad jedna trzecia respondentów doświadczyła lub była świadkiem głośnego i naganego zachowania młodzieży, kolejno 26,3% badanych - awantury, 24,3% badanych - wandalizmu, 15,1% badanych bójki, zaś 9,2% badanych - bezpośredniej krzywdy w postaci kradzieży, pobicia czy wulgaryzmów.

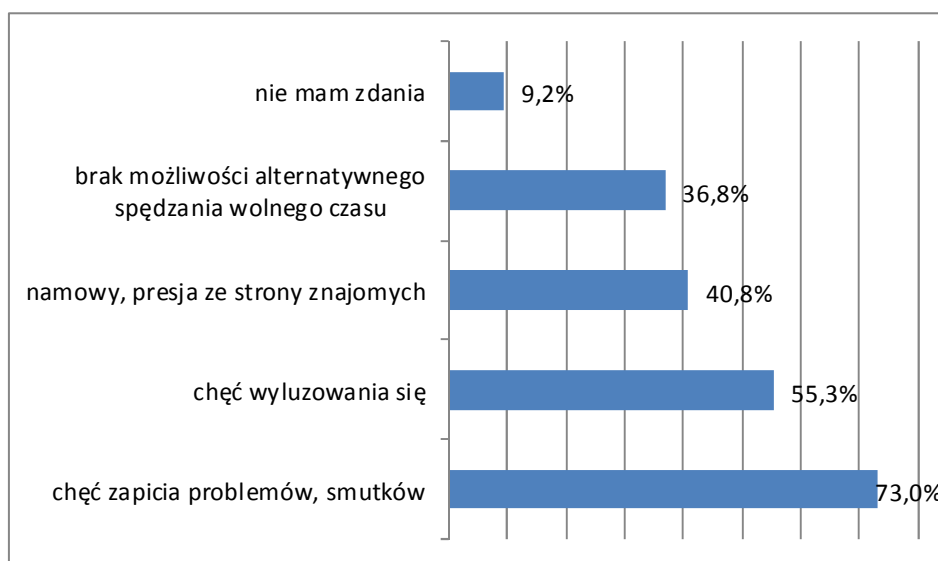
Wykres 5. Wydarzenia związane ze spożywaniem alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy

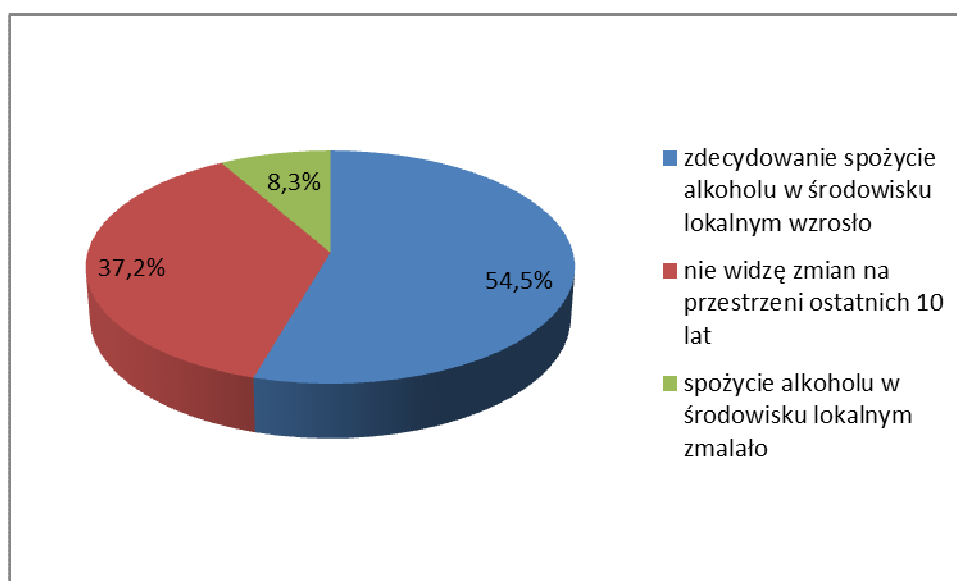
Respondenci wypowiedzieli się również na temat prowadzonych lokalnie działań, które mają na celu przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniu od alkoholu i narkotyków. Z raportu wynika, iż 30,1% badanych mieszkańców gminy Sicienko deklaruje, że posiada wiedzę na temat prowadzonych lokalnie działań, których celem jest przeciwdziałanie i zapobieganie uzależnieniom od alkoholu oraz narkotyków. Taką wiedzę posiada 31,6% badanych kobiet oraz 28,1% badanych mężczyzn. Wśród działań prowadzonych w gminie, respondenci najczęściej wymieniają konsultacje dla osób uzależnionych od alkoholu, profilaktykę prowadzoną w szkołach, akcję „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, zajęcia pozwalające alternatywnie spędzić czas, obozy dla dzieci z rodzin z problemem uzależnień oraz działalność Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodka Pomocy Społecznej, Centrum Pomocy Rodzinie oraz świetlic wiejskich.

Pytając o motywę sięgania po alkohol, ujawnił się przede wszystkim jego społeczny oraz psychologiczny wymiar. Badani mieszkańcy mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź. W odpowiedziach respondentów dominowały dwa powody: chęć „zapicia” problemów i smutków (73% badanych) oraz chęć wyluzowania się (55,3% badanych). Kolejnym powodem była presja ze strony znajomych (40,8% badanych) oraz brak możliwości alternatywnego spędzania wolnego czasu (36,8% badanych), 9,2% badanych nie miało zdania.

Wykres 6. Przyczyny sięgania po alkohol

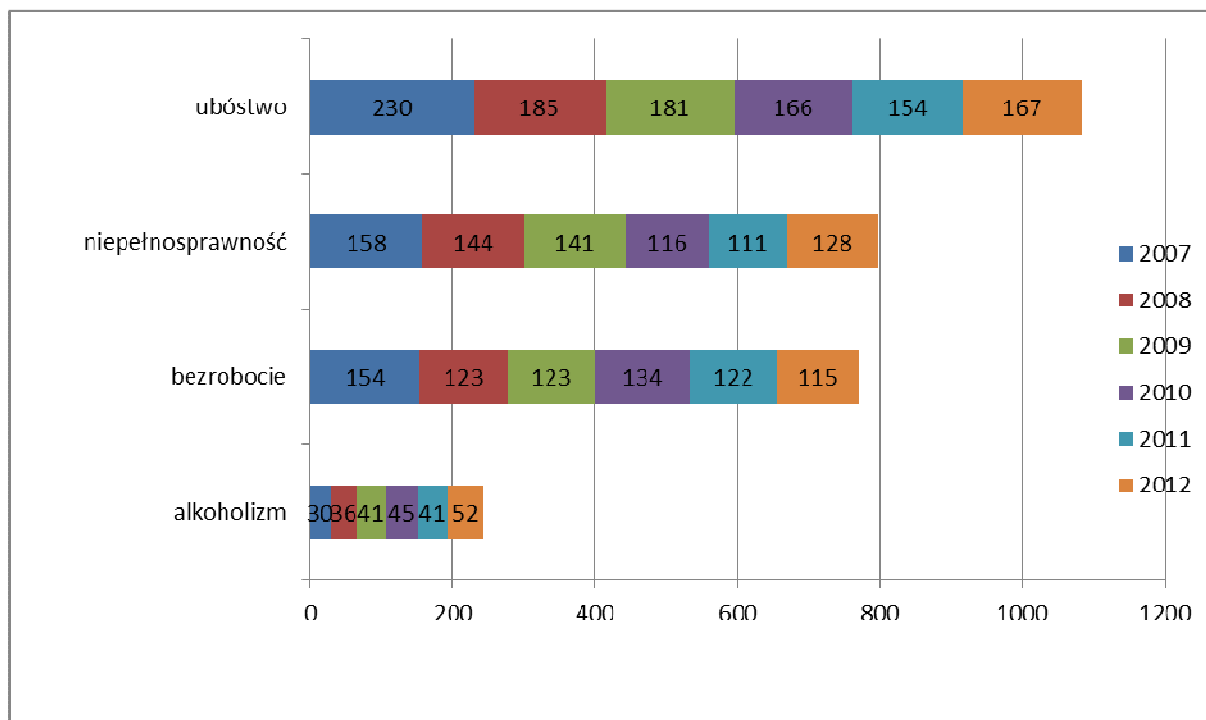

Wykres 7. Opinie na temat spożywania alkoholu przez osoby dorosłe i nieletnich w środowisku lokalnym w ciągu ostatnich 10 lat

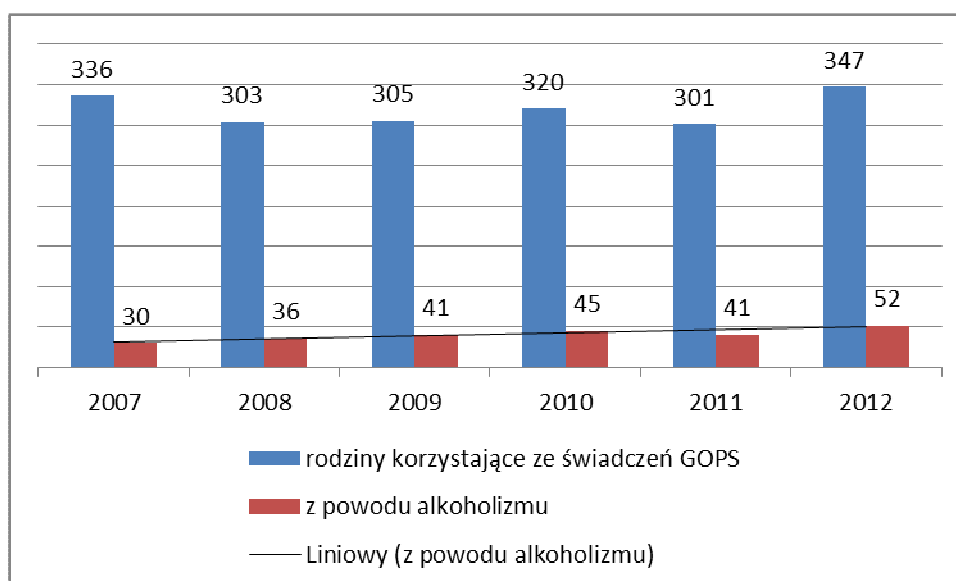
Jednym ze źródeł informacji o skali zjawiska jakim jest alkoholizm jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Poniżej zaprezentowano dane związane z działalnością GOPS, przez pryzmat problemu alkoholowego w rodzinach.

Wykres 8. Powody przyznania pomocy w latach 2007-2012

Jak prezentuje powyższy wykres najczęstszym powodem przyznania pomocy jest ubóstwo, następnie niepełnosprawność i bezrobocie. Alkoholizm, jako powód przyznania pomocy oscyluje od 2008 roku w granicach 50 przypadków rocznie.

Wykres 9. Ilość rodzin korzystających z pomocy GOPS w latach 2007-2012

Jak wynika z powyższego wykresu pomocy przyznawanej przez GOPS ze względu na alkoholizm otrzymuje ok. 13 – 15% rodzin korzystających z pomocy społecznej. Stan ten utrzymuje się od 2008 roku.

PRZEMOC W RODZINIE Z PROBLEMEM ALKOHOLEM

Często przemoc w rodzinie rozumiana jest jako stosowanie fizycznej agresji. Inne przemocowe działania są widziane jako wewnętrzne sprawy rodziny. Tymczasem definicje przemocy mówią o spectrum działań, które mogą być uznane za przemoc.

Przemoc, wg Jerzego Meelibrudy⁴, to działania lub rażące zaniedbania dokonywane przez jednego z członków rodziny przeciwko pozostałym, wykorzystujące istniejącą przewagę sił lub władzy i powodujące u ich ofiar szkody lub cierpienie godzące w ich prawa lub dobra osobiste, a w szczególności w ich życie lub zdrowie fizyczne lub psychiczne.

Rodzaje przemocy:⁵

- 1) *fizyczna* – obrażenia poniesione w wyniku przemocy ze strony sprawcy;
- 2) *psychiczna* – przymus, groźby, upokarzanie, zastraszanie, poniżanie, szantaż emocjonalny,
- 3) wyzywanie, obwinianie, wmawianie choroby psychicznej, izolowanie, manipulowanie poczuciem winy, wyśmiewanie, zawstydzanie, kontrolowanie lub uniemożliwianie
- 4) kontaktów z innymi, wymaganie bezwzględnego posłuszeństwa, podsłuchiwanie rozmów telefonicznych, ograniczanie snu i pożywienia;
- 5) *seksualna* – nadużycie, wykorzystywanie seksualne, gwałt
- 6) *ekonomiczna* – wydzielanie lub pozbawienie środków finansowych.

Przemoc w rodzinie ma swoje korzenie niejednokrotnie nawet kilka pokoleń wstecz. Sprawca przemocy, według przeprowadzonych badań to osoba, która będąc dzieckiem doświadczyła przemocy na sobie bądź była jej świadkiem i jednocześnie ofiarą, gdy widziała relacje rodziców oparte na przemocy.

„Nie każda ofiara staje się sprawcą, ale wydaje się, że każdy sprawca był kiedyś ofiarą”⁶

Zbadanie zjawiska przemocy jest dość trudne. Często bowiem ofiary agresji nie przyznają się do tego, co może być spowodowane, między innymi, racjonalizacją, usprawiedliwianiem sprawców, obwinianiem siebie. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak

---

⁴ Jerzy Melliburda – profesor w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej, specjalizujący się w problematyce uzależnień; definicja zaczerpnięta z publikacji „Świat problemów Nr 2”, wydawnictwo Fundacja ETOH.

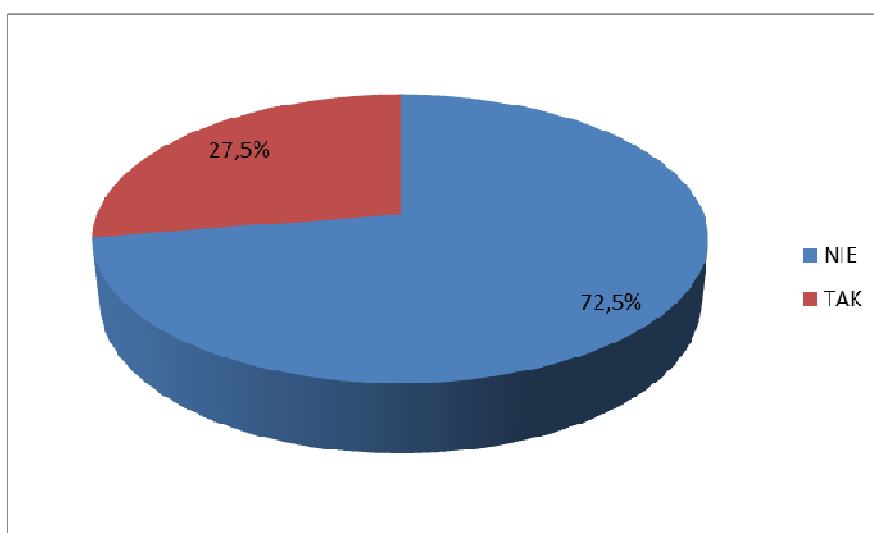
⁵ „Świat problemów Nr 2”, wydawnictwo Fundacja ETOH

⁶ „Świat problemów Nr 2”, wydawnictwo Fundacja ETOH;

i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności. W naszym badaniu interesowało nas przede wszystkim zbadanie zjawiska przemocy w rodzinie i stosowanie jej w stosunku do dzieci, oraz skala zjawiska w gminie Sicienko.

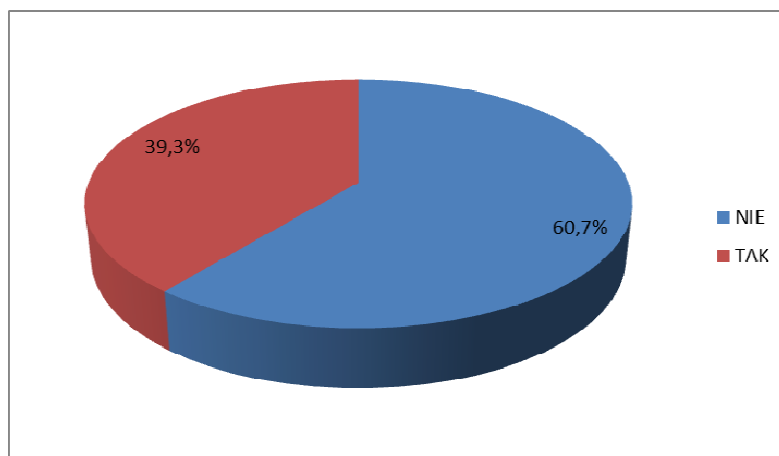
Na początek zapytaliśmy respondentów, czy znają osoby, które doświadczają **przemocy fizycznej ze strony najbliższych**. Przeważają zdecydowanie osoby, które nie znają takich osób (72,5%) w porównaniu do osób, które znają osoby doświadczające przemocy (27,5%). Rodziny, w których występuje przemoc zna 22,5% badanych kobiet oraz 33,3% badanych mężczyzn.

Wykres 10. Znajomość osoby ze swojego otoczenia, która doznaje przemocy fizycznej ze strony członka rodziny

Interesowało nas również, czy respondenci znają osoby, które doświadczają **przemocy psychicznej ze strony najbliższych**. Przeważają badani, którzy nie znają takich osób (60,7%) w porównaniu do respondentów, którzy znają osoby doświadczające przemocy (39,3%). Wystąpiły różnice między płciami – 44,9% badanych kobiet oraz 32,8% badanych mężczyzn zna takie rodziny.

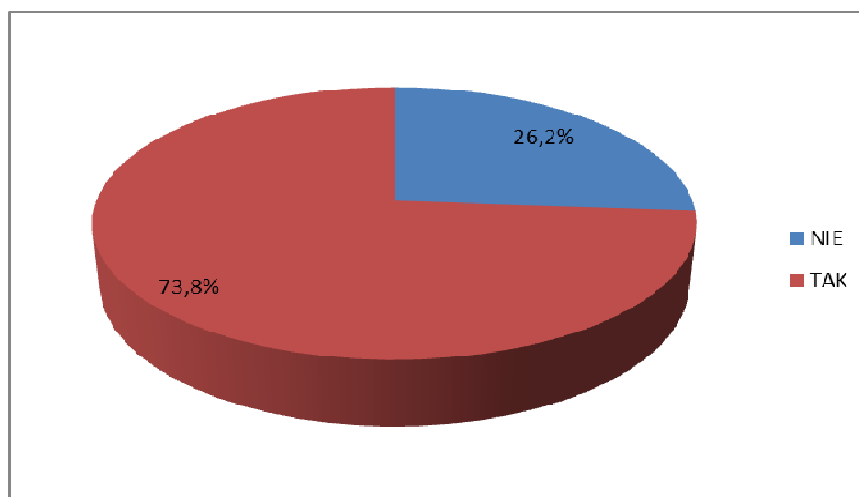
Wykres 11. Znajomość osoby ze swojego otoczenia, która doznaje przemocy psychicznej ze strony członka rodziny

Skala zjawiska przemocy zdaje się być poważna, jeśli weźmie się pod uwagę, że istnieją osoby, które doświadczają przemocy, natomiast nikt o tym nie wie. Przemoc w rodzinie jest poważnym problemem społecznym, jak widać obecnym również w gminie Sicienko.

W związku z powyższym zbadaliśmy, czy respondenci wiedzą, gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli mają wiadomość o osobie, która jest ofiarą przemocy. 73,8% badanych posiada taką wiedzę, pozostałe 26,2% należałoby poddać edukacji w tej kwestii. 71,6% badanych mężczyzn oraz 75,6% badanych kobiet przyznało, że posiadają taką wiedzę.

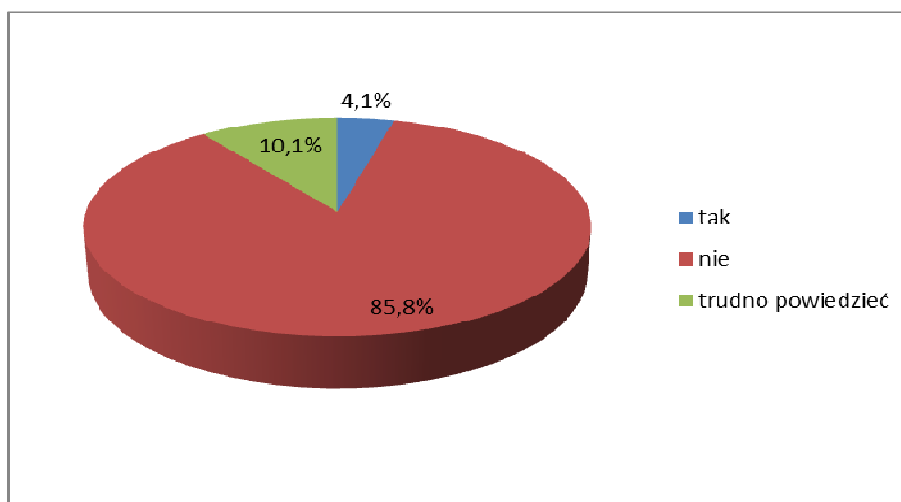
Wykres 12. Znajomość instytucji, do których należy się udać, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy

Rysuje się obraz społeczności bardzo dobrze poinformowanej. Warto ponadto dodać, iż do sprawnego funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego nie wystarczy sama wiedza, lecz również działanie. Deklaracja o znajomości osób i instytucji nie jest równoznaczna z podjęciem działania na rzecz ofiary przemocy.

Interesowała nas również postawa badanych względem przemocy. Zapytaliśmy, czy istnieją jakieś specjalne okoliczności, warunki, które mogłyby usprawiedliwiać stosowanie przemocy.

Wykres 13. Czy istnieją okoliczności usprawiedliwiające stosowanie przemocy?

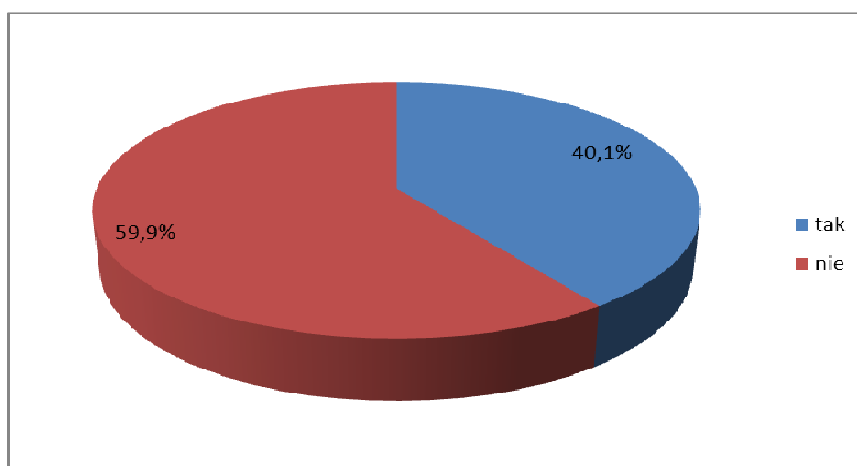
Następnie zbadaliśmy postawę mieszkańców co do stosowania kar fizycznych i przemocy względem dzieci. Stosowanie kar fizycznych względem dzieci jest tematem dość kontrowersyjnym. Dnia 1 sierpnia 2010 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przewiduje całkowity zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci⁷. Badając postawy mieszkańców gminy Sicienko względem tego tematu, poprosiliśmy ich o zaopiniowanie stwierdzenia, jako zgodnego lub niezgodnego z ich przeświadczeniem.

Tabela 6. Stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą?

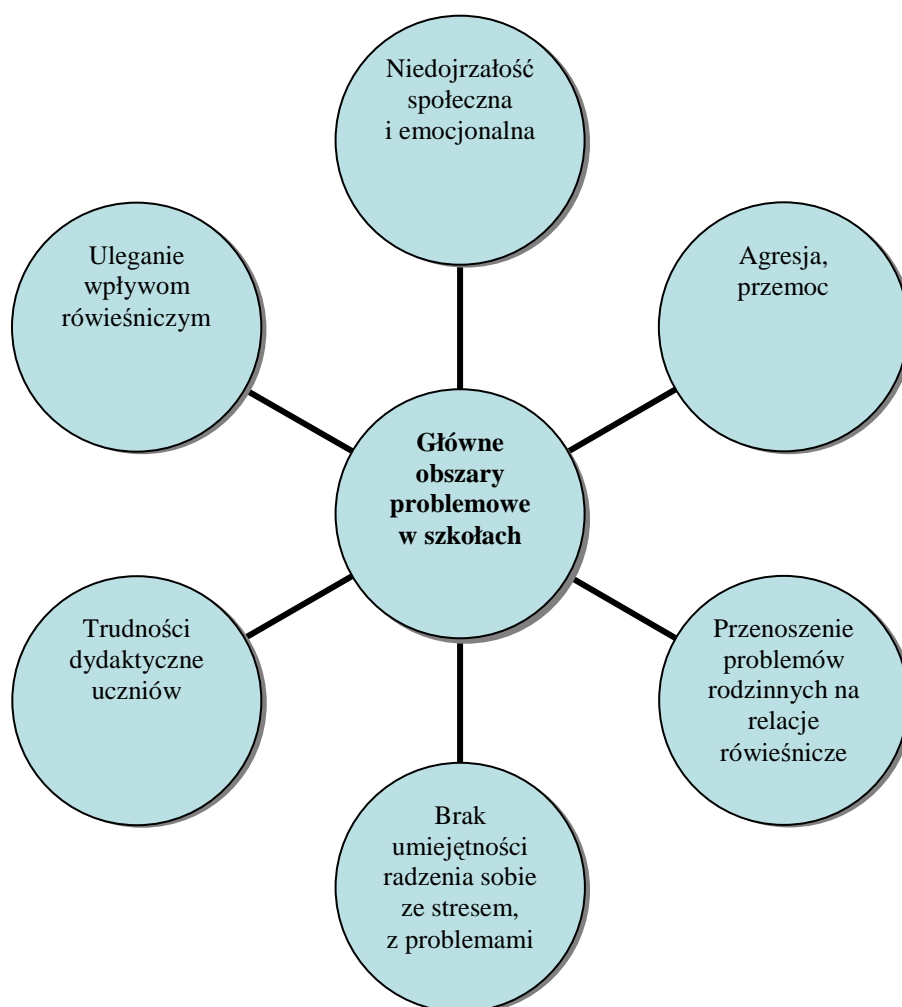
	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Tak	14,1%	14,7%	14,4%
Nie	85,9%	85,3%	85,6%

⁷ Dz. U. Nr 125, poz. 842

Wykres 14. Znajomość dzieci w swoim otoczeniu, które są bite przez rodziców/opiekunów

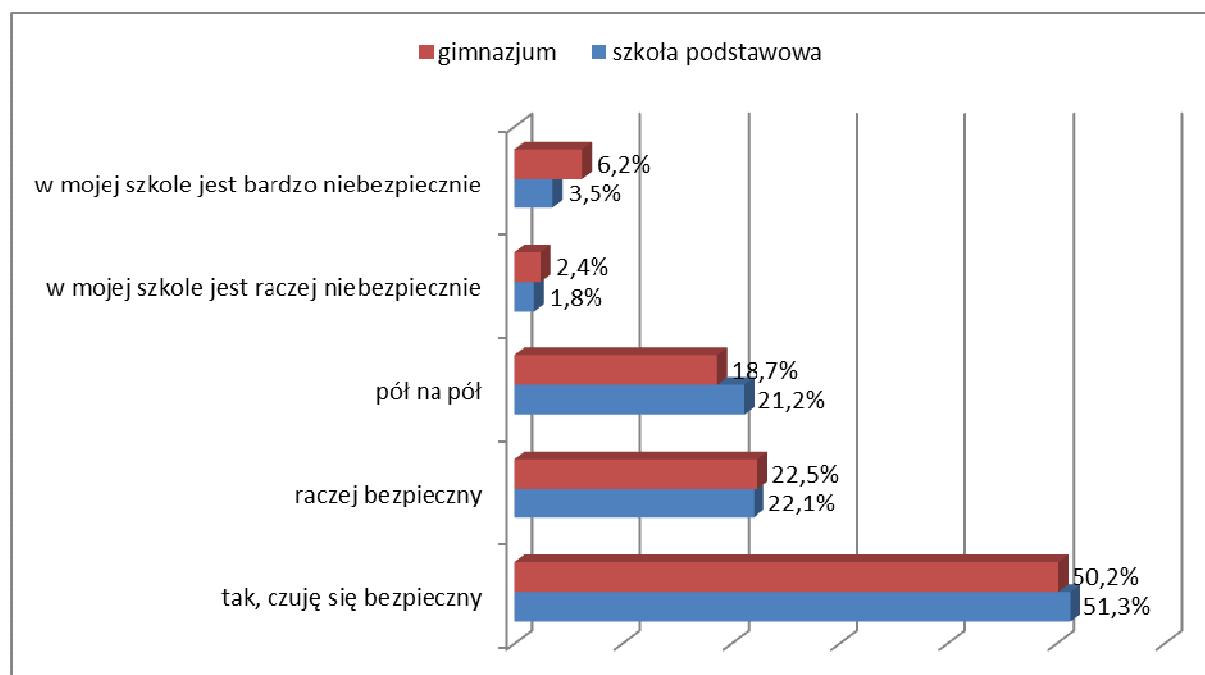
Rysunek 2. Główne obszary problemowe występujące w szkołach gminy Sicienko⁸

⁸ Opracowano na podstawie informacji otrzymanych od dyrektorów szkół

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej powszechnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Poziom agresywności dorastającej młodzieży wzrasta, liczne są również akty przemocy dokonywane przez dzieci i młodzież wobec ich rówieśników. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i wchodzenia w kontakty z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w szkołach podstawowych i gimnazjalnych w gminie Sicienko pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym, a także przeanalizować postawy wychowawcze rodziców wobec własnych dzieci. Jeżeli chodzi o poczucie bezpieczeństwa na terenie szkoły, bezpiecznie lub raczej bezpiecznie w szkole czuje się 73,4% uczniów szkół podstawowych oraz 72,7% gimnazjalistów. Raczej niebezpiecznie lub bardzo niebezpiecznie czuje się w szkole 5,3% uczniów szkół podstawowych oraz 8,6% gimnazjalistów. Większość badanych uczniów w gminie Sicienko wyraża się czuć bezpiecznie w środowisku szkolnym.

Wykres 15. Czy czujesz się w swojej szkole bezpieczny?

W tym miejscu można przejść do bezpośrednich pytań o akty agresji i przemocy, z jakimi spotykali się młodzi ludzie na terenie szkoły i poza jej obszarem. W dzisiejszych czasach rosnąca agresja w środowisku dzieci i młodzieży staje się problemem narastającym i wymagającym podjęcia aktywnych działań, umożliwiających zwiększenie bezpieczeństwa młodych ludzi.

Tabela 7. Częstość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły.

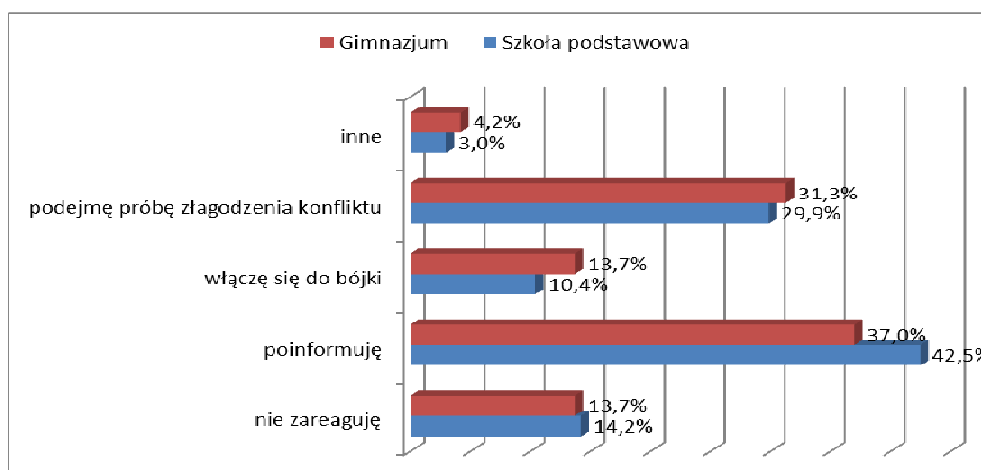
	Szkoła podstawowa	Gimnazjum
Bardzo często	6,4%	13,8%
Często, kilka razy w tygodniu	10,1%	12,9%
Kilka razy w miesiącu	22%	21,9%
Rzadko	41,3%	41%
Nie obserwuję wcale	20,2%	10,5%

W przypadku pytania o częstotliwość obserwowania zjawisk przemocy na terenie szkoły, na bardzo częsty i częsty kontakt z takimi sytuacjami wskazało 16,5% uczniów szkół podstawowych oraz 26,7% gimnazjalistów. Rezultaty te wskazują, że przemoc jest zjawiskiem rozpowszechnionym w gminie Sicienko. Jednocześnie warto dodać, że 13,3% uczniów szkół podstawowych oraz 14,3% gimnazjalistów deklaruje, że są w szkole uczniowie, których się boją.

Do znajomości osoby z otoczenia, która doświadcza przemocy ze strony rodziny lub otoczenia rówieśniczego, przyznaje się 21,2% uczniów szkół podstawowych oraz 34,3% gimnazjalistów. Skala zjawiska wydaje się umiarkowanie poważna. W związku z tym oceniliśmy, czy badani uczniowie wiedzą, jak należy postąpić wobec osoby, która doświadcza przemocy oraz gdzie należy się zgłosić, do kogo udać, jeśli są świadkami przemocy. Zdecydowana większość badanych (79,8% uczniów szkół podstawowych, 77,1% gimnazjalistów) posiada taką wiedzę, pozostałych uczniów należałoby poddać edukacji w tej kwestii.

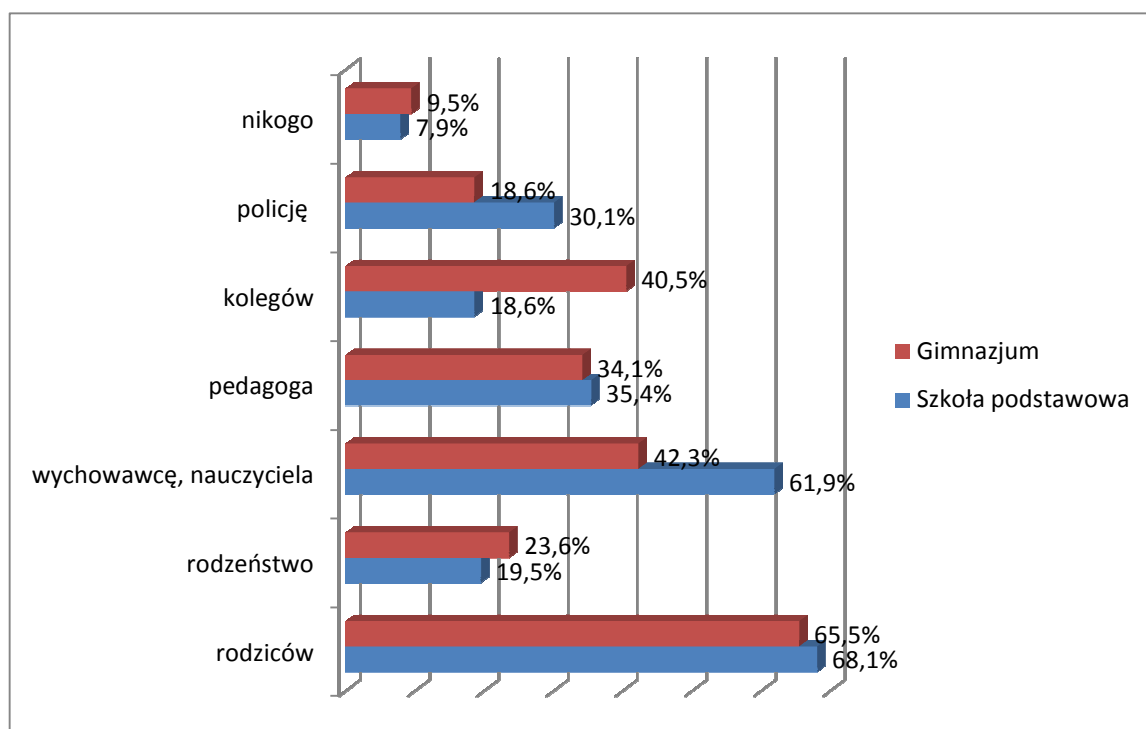
Postawy uczniów wobec zachowań przemocowych można zanalizować na podstawie reakcji, jaką przyjęliby w sytuacji bycia świadkiem przemocy. **14,2% uczniów szkół podstawowych oraz 13,7% gimnazjalistów deklaruje, że nie zareagowałoby na akt przemocy dokonywany w ich obecności.** Trudno stwierdzić jednak, czy taka postawa wynikałaby z lęku czy też z obojętności wobec zjawiska agresji. Pozytywna informacja wiąże się ze znaczącą ilością uczniów deklarującą poinformowanie innej osoby oraz podjęcie próby złagodzenia konfliktu. Stosunkowo niewielki odsetek uczniów szkoły podstawowej (10,4%) oraz wyższy odsetek gimnazjalistów (13,7%) deklarował włączenie się do bójki.

Wykres 16. Co zrobisz, kiedy będziesz świadkiem zachowania agresywnego?

Zapytaliśmy również młode osoby, kogo powiadomią, jeżeli będą świadkami lub ofiarami przemocy. Istniała możliwość zaznaczenia kilku odpowiedzi. Badani uczniowie bardzo często wskazywali na rodziców (68,1% uczniów szkół podstawowych, 65,5% gimnazjalistów). Obie grupy wskazywały często wychowawcę, nauczyciela (61,9% uczniów szkół podstawowych, 42,3% gimnazjalistów). Mniejszy odsetek badanych uczniów wskazał pedagoga. Wraz z wiekiem badani uczniowie częściej wskazywali na kolegów (18,6% uczniów szkół podstawowych i 40,5% gimnazjalistów). Policję wskazało 30,1% uczniów szkół podstawowych oraz 18,6% gimnazjalistów. Warto zaznaczyć, że wśród badanych uczniów były też osoby, które nie powiadomiłyby nikogo o przemocy odpowiedziało 7,9% uczniów szkół podstawowych oraz 9,5% gimnazjalistów.

Wykres 17. Kogo powiadomisz, jeśli będziesz ofiarą przemocy?

Badania koncentrowały się również na relacjach młodych ludzi z rodzicami i postawach wychowawczych rodziców wobec własnych dzieci. Zdecydowana większość uczniów szkół podstawowych (86,2%) oraz gimnazjalistów (83,1%) oceniło swoje relacje z rodzicami jako bardzo dobre lub raczej dobre, odsetek ten jest nieco wyższy wśród starszych uczniów. Zaledwie 1,8% uczniów szkoły podstawowej oceniło swoje relacje z rodzicami jako raczej złe lub bardzo złe. W grupie gimnazjalistów, 2,9% uczniów odpowiedziało, że ich relacje z rodzicami są raczej złe lub bardzo złe. Dzięki utrzymywaniu dobrych relacji dzieci z rodzicami, dom rodzinny staje się bezpiecznym miejscem dla młodej osoby.

Tabela 8. Jakość relacji uczniów z rodzicami

	Szkoła podstawowa	Gimnazjum
Bardzo dobre	64,2%	58,5%
Raczej dobre	22%	24,6%
Raz dobre, a raz złe	11,9%	14%
Raczej złe	-	2,4%
Bardzo złe	1,8%	0,5%

3. ZASOBY SŁUŻĄCE PROWADZENIU DZIAŁALNOŚCI PROFILAKTYCZNEJ

3.1. Placówki i instytucje funkcjonujące na terenie Gminy Sicienka

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sicienku,
- Rodzinny Punkt Konsultacyjny w Sicienku oferuje mieszkańcom pomoc:
  - *psychologiczną*
  - *prawną*
  - *osobom uzależnionym od alkoholu,*
  - *współuzależnionym*
  - *doświadczającym przemocy domowej.*
- Służba Zdrowia:
  - NZOZ „GEMED” Ewa Zamiatąła-Grzelak, w Sicienku,
  - NZOZ „KAMED” Maciej Kamiński w Kruszynie,
- Gminny Ośrodek Kultury w Sicienku, w którego skład wchodzi: Izba Tradycji Kulturalnej – Galeria Sztuki w Sicienku, Wiejski Dom Kultury w Kruszynie, Wiejski Dom Kultury w Strzelewie oraz Świetlice wiejskie w miejscowościach: Dąbrówka Nowa, Gliszcz, Łukowiec, Mochle, Murucin, Nowaczkowo, Osówek, Pawłówek, Samsieczno, Szczutki, Teresin, Trzemiętowo, Trzemiętówko, Wierzchucinek, Wojnowo, Zawada, Zielonczyn.
- Gminna Biblioteka Publiczna w Sicienku z filią w Kruszynie,
- Szkoły Podstawowe w Kruszynie, Samsiecznie, Strzelewie i Trzemiętowie;
- Zespoły Szkół w Sicienku i Wojnowie.

3.2. Zasoby kadrowe

- ✓ Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Sicienku – 4 osoby,
- ✓ Psychoterapeuta uzależnień - 1 osoba,
- ✓ Terapeuta uzależnień - 1 osoba
- ✓ Certyfikowany specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 1 osoba,
- ✓ Psycholog szkolny – 1 osoba,
- ✓ Psycholog zatrudniony w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku – 1 osoba,
- ✓ Radca prawny – 1 osoba,
- ✓ Psycholog pracujący w Punkcie Interwencji Kryzysowej przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Sicienku, - 1 osoba,
- ✓ Zespół interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie - 10 osób,

- ✓ Pedagodzy szkolni – 5 osób: ZS Wojnowo, ZS Sicienko; SP Kruszyn, Strzelewo, Samsieczno, Trzemiętowo – razem 2,72 etatu,
- ✓ Absolwenci Studium Socjoterapii posiadający pełne uprawnienia do prowadzenia dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych – 9 osób,
- ✓ Osoby posiadające uprawnienia do realizacji programów profilaktyczno-wychowawczych „Spójrz inaczej” i „Unplugged” - Bez wspomagania” – 37 osób,
- ✓ Osoby przeszkolone z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – 15 osób;
- ✓ Trenerzy Programu Zastępowania Agresji – 5 osób.

4. ZADANIA I KIERUNKI DZIAŁAŃ NA 2014 ROK

Działania podejmowane przez samorząd gminy wynikają z zadań określonych w art. 4¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, i dostosowane są do potrzeb lokalnych oraz możliwości finansowych, instytucjonalnych i kadrowych.

4.1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla mieszkańców Gminy Sicienko uzależnionych od alkoholu.

- 4.1.1. Kontynuowanie działalności Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku, którego zadania obejmują:
- ✓ całościowe rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta,
  - ✓ informowanie o możliwości pomocy oraz kompetencjach poszczególnych służb, które mogą zaangażować się w profesjonalną systemową pomoc dla osoby uzależnionej, jej rodziny,
  - ✓ motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia psychoterapii w zakładach leczenia odwykowego, kierowanie tych osób do leczenia specjalistycznego,
  - ✓ udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym,
  - ✓ udzielanie pomocy młodzieży upijającej się oraz ich rodzinom,
  - ✓ rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia oraz udzielanie informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymywania przemocy,
  - ✓ uruchomienie interwencji, za zgodą osoby doznającej przemocy, w przypadku rozpoznania zjawiska przemocy domowej,

- ✓ dyżury przy „Telefonie zaufania” (psychoterapeuta, specjalista ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, terapeuta uzależnień, psycholog i radca prawny).
  - 4.1.1.1. Finansowanie specjalisty – psychoterapeuty,
  - 4.1.1.2. Finansowanie konsultacji terapeuty uzależnień dla osób uzależnionych,
  - 4.1.1.3. Finansowanie specjalisty w zakresie indywidualnych konsultacji dla członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu,
  - 4.1.1.4. Finansowanie zatrudnienia psychologa dla osób dorosłych będących w stanie kryzysu,
  - 4.1.1.5. Finansowanie telefonu w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym w Sicienku,
  - 4.1.1.6. Zakup materiałów i wyposażenia,
  - 4.1.1.7. Zakup i udostępnienie ulotek o charakterze informacyjnym propagujących działalność Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku,
  - 4.1.1.8. Zakup literatury fachowej na potrzeby specjalistów zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym,
- 4.1.2. Finansowanie kosztów badania przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa osób w przedmiocie uzależnienia na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego o wszczęcie postępowania w celu poddania się leczeniu przymusowemu,
- 4.1.3. Finansowanie kosztów sądowych zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych,
- 4.1.4. Prowadzenie edukacji publicznej na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód wynikających z różnych wzorów spożywania alkoholu.

4.2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

4.2.1. Kontynuacja działalności Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie

Zadania Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy:

- ✓ *dążenie do zmiany świadomości i postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej,*
- ✓ *udzielanie porad,*
- ✓ *uświadamianie ofierze jej prawa o nietykalności osobistej,*
- ✓ *zmotywowanie poszkodowanej do podjęcia wszelkich działań zmierzających do poprawy własnej sytuacji życiowej,*
- ✓ *ściśła współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.*

4.2.1.1. Finansowanie specjalisty w Punkcie Informacyjnym

- 4.2.1.2. Finansowanie zatrudnienia radcy prawnego.
- 4.2.2. Promocja ogólnopolskiego systemu pomocy ofiarom przemocy „Niebieska Linia” poprzez współfinansowanie telefonu zaufania, zgodnie z zawartym porozumieniem.
- 4.2.3. Prowadzenie lokalnych kampanii informacyjnych, akcji edukacyjnych skierowanych do mieszkańców Gminy na temat przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej.
- 4.2.4. Zorganizowanie konferencji dot. przeciwdziałania zjawiska przemocy domowej.
- 4.2.5. Zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat przemocy w rodzinie, możliwości przeciwdziałania zjawisku oraz sposobów reagowania i uzyskania pomocy poprzez prowadzenie edukacji publicznej mieszkańców gminy w tym zakup ulotek.

4.3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych

- 4.3.1. Prowadzenie przez wykwalifikowaną kadrę dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych, w tym zakup materiałów niezbędnych do realizacji zajęć.
- 4.3.2. Realizacja działań konsultacyjno - superwizyjnych dla osób prowadzących dziecięce i młodzieżowe grupy socjoterapeutyczne.
- 4.3.3. Realizacja we wszystkich szkołach na terenie gminy programów profilaktyczno – wychowawczych.
- 4.3.4. Realizacja zajęć sportowych, organizujących czas dzieci i młodzieży wokół aktywności sportowej dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych z terenu gminy Sicienko.
- 4.3.5. Finansowanie zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży oraz zajęć uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu obejmujących oddziaływania profilaktyczne, ze szczególnym uwzględnieniem działających od lat grup i zespołów w dziedzinie kultury.
- 4.3.6. Organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania agresji i przemocy rówieśniczej.
- 4.3.7. Organizacja i sfinansowanie letniego obozu socjoterapeutycznego dla dzieci uczestniczących w dziecięcych i młodzieżowych grupach socjoterapeutycznych a także dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.
- 4.3.8. Finansowanie kosztów pracy psychologa szkolnego.

- 4.3.9. Udział w kampaniach promujących zdrowy styl życia, których celem jest utrwalenie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży oraz zwiększenie świadomości młodzieży w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu.
- 4.3.10. Udział w kampanii „POSTAW NA RODZINĘ” promującej wartości rodzinne.
- 4.3.11. Sporządzenie raportu ewaluacyjnego z realizacji działań profilaktycznych wynikających z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 4.3.12. Przeprowadzenie warsztatów na temat szkód wynikających z picia alkoholu w celu zwiększenia świadomości dzieci i młodzieży w tym informacje o możliwościach uzyskania pomocy.
- 4.3.13. Prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez osoby nieletnie, których celem będzie zmiana postaw dorosłych wobec picia alkoholu przez dzieci i młodzież.

4.4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych

- 4.4.1. Organizowanie i finansowanie zajęć, mających na celu zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców w ramach tzw. „Szkoły Rodzica”.
- 4.4.2. Finansowanie lub dofinansowanie szkoleń, kursów, konferencji, programów profilaktycznych dla osób działających w obszarze profilaktyki w tym: nauczycieli, pedagogów szkolnych, członków GKRPA, służby zdrowia, pracowników GOPS, policjantów, osób zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym, Punkcie Informacyjnym dla Ofiar Przemocy, Członków Zespołu Interdyscyplinarnego mających na celu zwiększenie kompetencji w/w osób, w tym diety i koszty dojazdu.

4.5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 Ustawy oraz występowanie przed Sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.

- 4.5.1. Organizacja i sfinansowanie szkolenia dla podmiotów gospodarczych na temat przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości.
- 4.5.2. Prowadzenie działań kontrolnych punktów sprzedaży.

W przypadku złamania zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim lub nietrzeźwym oraz w przypadku złamania zakazów promocji i reklamy napojów alkoholowych gmina może podejmować interwencje oraz występować przed sądem jako oskarżyciel publiczny, czyli kierować sprawy bezpośrednio do sądu z pominięciem prokuratora. Postępowanie z tego zakresu prowadzone jest na podstawie przepisów o postępowaniu karnym. Sprawy, w których gmina występuje jako oskarżyciel publiczny odbywają się w trybie uproszczonym. Wniesienie aktu oskarżenia do sądu musi być poprzedzone przeprowadzeniem postępowania dowodowego, które należy do kompetencji policji. Wójt może w drodze upoważnienia wskazać osobę do reprezentowania gminy przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego. W tej roli może wystąpić radca prawny lub adwokat.

5. GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W SICIENKU

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych została powołana przez Wójta Gminy Sicienko. W skład Komisji wchodzi 4 osoby posiadające wymagane przeszkolenie w zakresie profilaktyki alkoholowej. Działa na podstawie regulaminu pracy GKRPA, w oparciu o harmonogram pracy.

Do właściwości Komisji należy m.in.:

- ✓ Opracowanie oraz realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na każdy rok kalendarzowy,
- ✓ opiniowanie wniosków w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych, przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży lub w miejscu sprzedaży,
- ✓ opiniowanie decyzji o cofaniu zezwoleń w przypadku naruszenia zakazu sprzedaży alkoholu nieletnim i nietrzeźwym,
- ✓ rozpatrywanie wniosków wpływających do komisji,
- ✓ kierowanie na badania w przedmiocie uzależnienia od alkoholu - odbywa się na zasadach określonych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ✓ kontrola placówek handlowych pod kątem przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości.

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują miesięczne wynagrodzenie, które w 2014 roku wynosić będzie:

- dla przewodniczącego komisji - 400,00 zł (brutto)
- dla członka komisji - 300,00 zł (brutto)

6. HARMONOGRAM REALIZACJI I FINANSOWANIE PROGRAMU

Źródłem finansowania zadań zawartych w *Programie* są środki pochodzące z opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót alkoholem. Środki na realizację zadań są zabezpieczone w budżecie gminy - dział 851 „Ochrona zdrowia”, rozdział 85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi.

Preliminarz wydatków na 2014 rok:	
✓ Dotacje celowe przekazane do samorządu województwa na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień	550,00 zł
✓ Wynagrodzenia osobowe pracowników	6 500,00 zł
✓ Dodatkowe wynagrodzenie roczne	500,00 zł
✓ Składki na ubezpieczenia społeczne	2 200,00 zł
✓ Składki na Fundusz Pracy	270,00 zł
✓ Wynagrodzenia bezosobowe	54 000,00 zł
✓ Zakup materiałów i wyposażenia	13 000,00 zł
✓ Zakup usług pozostałych	76 000,00 zł
✓ Opłata z tytułu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej	600,00 zł
✓ Podróże służbowe krajowe	200,00 zł
✓ Różne opłaty i składki	1 500,00 zł
✓ Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	370,00 zł
Razem planowane wydatki: 155 690,00 zł	

Tab. 11. Harmonogram realizacji zadań

Zadanie	Nazwa zadania	Okres realizacji
4.1.1.	Kontynuowanie działalności Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego w Sicienku, w tym:	cały rok
4.1.1.1.	Finansowanie specjalisty – psychoterapeuty	cały rok
4.1.1.2.	Finansowanie konsultacji terapeuty uzależnień dla osób uzależnionych	cały rok
4.1.1.3.	Finansowanie specjalisty w zakresie indywidualnych konsultacji dla członków rodzin osób uzależnionych od alkoholu	cały rok
4.1.1.4.	Finansowanie zatrudnienia psychologa dla osób dorosłych będących w stanie kryzysu	cały rok
4.1.1.5	Finansowanie telefonu w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym	cały rok

4.1.1.6	Zakup materiałów i wyposażenia	cały rok
4.1.1.7.	Zakup i udostępnienie ulotek o charakterze informacyjnym propagujących działalność Rodzinnego Punktu Konsultacyjnego	cały rok
4.1.1.8.	Zakup literatury fachowej na potrzeby zatrudnionych specjalistów	cały rok
4.1.2.	Finansowanie kosztów badania osób w przedmiocie uzależnienia przez biegłego psychiatrę sądowego i psychologa na potrzeby wniosków kierowanych do Sądu Rejonowego	cały rok
4.1.3.	Finansowanie kosztów sądowych zgodnie z ustawą o kosztach sądowych w sprawach cywilnych	cały rok
4.1.4	Prowadzenie edukacji publicznej na temat działania alkoholu na organizm i ryzyka szkód wynikających z różnych wzorów spożywania alkoholu	cały rok
4.2.1.	Kontynuacja działalności Punktu Informacyjnego dla Ofiar Przemocy w Rodzinie:	cały rok
4.2.1.1.	Finansowanie specjalisty w Punkcie Informacyjnym	cały rok
4.2.1.2.	Finansowanie zatrudnienia radcy prawnego	cały rok
4.2.2.	Promocja ogólnopolskiego systemu pomocy ofiarom przemocy „Niebieska Linia” poprzez współfinansowanie telefonu zaufania	cały rok
4.2.3.	Prowadzenie lokalnych kampanii informacyjnych, akcji edukacyjnych skierowanych do mieszkańców Gminy na temat przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej	cały rok
4.2.4.	Zorganizowanie konferencji dot. przeciwdziałania zjawiska przemocy domowej	I kwartał
4.2.5.	Zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat przemocy w rodzinie, możliwości przeciwdziałania zjawisku oraz sposobów reagowania i uzyskania pomocy poprzez prowadzenie edukacji publicznej mieszkańców gminy, w tym zakup ulotek	cały rok
4.3.1.	Prowadzenie przez wykwalifikowaną kadrę dziecięcych i młodzieżowych grup socjoterapeutycznych, w tym zakup materiałów niezbędnych do realizacji zajęć	I-V, IX-XII
4.3.2.	Realizacja działań konsultacyjno - superwizyjnych dla osób prowadzących dziecięce i młodzieżowe grupy socjoterapeutyczne	Cały rok
4.3.3.	Realizacja we wszystkich szkołach na terenie gminy programów profilaktyczno – wychowawczych	I-V IX-XII
4.3.4.	Realizacja zajęć sportowych, organizujących czas dzieci i młodzieży wokół aktywności sportowej	I-V IX-XII
4.3.5.	Finansowanie zajęć rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży oraz zajęć uczących konstruktywnego sposobu spędzania wolnego czasu obejmujących oddziaływania profilaktyczne, ze szczególnym uwzględnieniem działających od lat grup i zespołów w dziedzinie kultury	I-V IX-XII
4.3.6.	Organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania agresji i przemocy rówieśniczej	X
4.3.7.	Organizacja i sfinansowanie letniego obozu socjoterapeutycznego dla dzieci uczestniczących w dziecięcych i młodzieżowych grupach socjoterapeutycznych a także dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	VII

4.3.8.	Finansowanie kosztów pracy psychologa szkolnego	I-VI IX-XII
4.3.9.	Udział w kampaniach promujących zdrowy styl życia, których celem jest utrwalenie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży oraz zwiększenie świadomości młodzieży w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu	cały rok
4.3.10.	Udział w kampanii „POSTAW NA RODZINĘ”	VI
4.3.11.	Sporządzenie raportu ewaluacyjnego z realizacji działań profilaktycznych wynikających z gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	X
4.3.12.	Przeprowadzenie warsztatów na temat szkód wynikających z picia alkoholu w celu zwiększenia świadomości dzieci i młodzieży w tym informacje o możliwościach uzyskania pomocy	VI XI
4.3.13.	Prowadzenie warsztatów edukacyjnych dla dorosłych w zakresie szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież, których celem będzie zmiana postaw dorosłych wobec picia alkoholu przez dzieci i młodzież	X
4.4.1.	Organizowanie i finansowanie zajęć, mających na celu zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców w ramach tzw. „Szkoły Rodzica”	Cały rok
4.4.2.	Finansowanie lub dofinansowanie szkoleń, kursów, konferencji, programów profilaktycznych dla osób działających w obszarze profilaktyki w tym: nauczycieli, pedagogów szkolnych, członków GKRPA, służby zdrowia, pracowników GOPS, policjantów, osób zatrudnionych w Rodzinnym Punkcie Konsultacyjnym, Punkcie Informacyjnym dla Ofiar Przemocy, Członków Zespołu Interdyscyplinarnego mających na celu zwiększenie kompetencji w/w osób, w tym diety i koszty dojazdu	cały rok
4.5.1.	Organizacja i sfinansowanie szkolenia dla wszystkich podmiotów gospodarczych na temat przestrzegania ustawy	grudzień
4.5.2.	Prowadzenie działań kontrolnych punktów sprzedaży.	III kw.
5.	Wynagrodzenie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	cały rok